

DOI: 10.20535/2522-1078.2023.2(14).295370

УДК 316.77:070]:355

Надходження до редакції: 28.11.2023

Прийняття до друку: 04.12.2023

Лісневська А. Л.

канд. пед. наук, доц. кафедри журналістики та нових медіа Київського університету імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна, a.lisnevsk@kubg.edu.ua

ORCID: 0000-0002-2574-9400

Ангелова М. С.

зав. навчально-виробничої майстерні Астудія Київського університету імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна, m.anhelova@kubg.edu.ua

ORCID: 0000-0003-4776-5687

Нестеров В. О.

магістр Київського університету імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна, vonesterov.fj23m@kubg.edu.ua

ORCID: 0009-0000-3446-459X

Lisnevsk A.

PhD of of Pedagogical, Associate Professor at the Department of Journalism and new media, Faculty of Journalism, Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine, a.lisnevsk@kubg.edu.ua

ORCID: 0000-0002-2574-9400

Angelova M.

Head of the educational and production workshop Astudia of the Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine, m.anhelova@kubg.edu.ua

ORCID: 0000-0003-4776-5687

Nesterov V.

Master of Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine, vonesterov.fj23m@kubg.edu.ua

ORCID: 0009-0000-3446-459X

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-ПЛАТФОРМ У ПРОЄКТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ

USE OF INTERNET PLATFORMS IN PROJECT ACTIVITIES OF FUTURE JOURNALISTS

Сьогодні в медіапросторі відбуваються глобальні зміни — трансформуються журналістські формати, виникають нові колаборації онлайн-медіа з соцмережами та іншими інтернет-платформами, змінюються комунікаційні стратегії поширення медіапродуктів. Вміння використовувати комплекс інтернет-платформ для просування медіапроектів та створювати відповідний контент вкрай важливі, адже конкуренція з кожним днем зростає. Трансформація медіагалузі впливає і змінює зміст навчання майбутніх журналістів у ЗВО відповідно до викликів часу. Процес підготовки зазначених фахівців сьогодні набув нових сенсів, важливою складовою вищої освіти майбутніх журналістів є проєктна діяльність. Моделювання програмного медіапродукту та його системне поширення різними інтернет-платформами

має відповідати меті й завданням проєкту, а використання університетських майданчиків є корисною практикою для здобувачів журналістської освіти в ЗВО.

Ключові слова: медіапроєкти, практико-орієнтоване навчання, проєктна діяльність, інтернет-платформи, аудіовізуальний/мультимедійний контент.

Global changes are taking place in the media space — journalistic formats are being transformed, new online media collaborations with social networks and other Internet platforms are emerging, and communication strategies for the distribution of media products are changing. The ability to competently use a complex of Internet platforms to promote media projects and create appropriate content is extremely important, because the competition is growing every day. The transformation of the media industry affects and changes the content of the education of future journalists at the universities. The process of study these specialists in higher education has acquired new meanings today, project activity is an important component of the content of education of future journalists. Modeling of a software media product and its systematic distribution on various Internet platforms should correspond to the purpose and tasks of the project, and the use of university local media (sites of practice-oriented training) is a useful practice of implementing the knowledge and skills of students of journalism education in universities.

Keywords: media projects, practice-oriented study, project activities, Internet platforms, audiovisual/multimedia content.

Постановка проблеми. Професія журналіста впевнено набуває практично-технологічного характеру, а діяльність зазначеного фахівця відбувається в умовах невизначеності й постійних викликів соціально-комунікаційної галузі. Цифровий медіапростір має розгалужену кластеризацію цільової аудиторії, яка має власні вподобання щодо джерел та платформ отримання інформації. На часі підготовка журналістів до створення інформаційних продуктів мультимедійного формату та роботи з різними інтернет-платформами, комунікативними методиками в медіапроєктах.

Зміст вищої журналістської освіти не завжди враховує всі вектори трансформації медіапростору та потребує швидкого реагування на постійні виклики технологічних змін та небезпеку впливу наративів, які спотворюють достовірність фактів. Важливою складовою змісту вищої освіти майбутніх журналістів є проєктна діяльність. Моделювання програмного медіапродукту і його системне поширення різними інтернет-платформами відповідно до мети та завдань проєкту — це ті знання

і навички, які майбутні журналісти використовуватимуть у своїй подальшій професійній діяльності.

Мета статті — розглянути трансформаційні зміни інформаційно-комунікаційного простору та з'ясувати його вплив на зміст підготовки майбутніх журналістів у ЗВО, проаналізувати ефективні кейси використання проектної діяльності з використанням різних інтернет-платформ у навчальному процесі.

Методологія дослідження включає: описовий метод, метод добору й систематизації інформації, методи порівняльного аналізу та синтезу, комплексний аналіз та опис структури, контент-аналіз.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Інформаційна база нашої статті ґрунтується на дослідженнях українських та зарубіжних вчених з теорії та практики розвитку конвергентних / кросмедіа та використання різних інтернет-платформ у просуванні журналістського медіа-продукту, диверсифікації та діджиталізації сучасного медіапростору та його трансформації відповідно до технологій та змісту, а саме А. Досенко, А. Кохан, Р. Крейга, І. Погребняк, Ш. Прімбса, І. Тонкіх, М. Чабаненко, В. Шевченко. Також наше дослідження ґрунтується на розгляді процесів оновлення системи вищої національної освіти, а саме її змісту, які знайшли відображення у працях І. Зязюна, В. Кременя, В. Лутковського, Н. Ничкало, С. Сисоєвої та ін.

Використання проектної діяльності в навчанні майбутніх фахівців розглянуто в дослідженнях багатьох вчених та практиків різних галузей: В. Дикої, Г. Кравченко, В. Лоудена, О. Моїсеєвої, Л. А. Флітнера. Воно є обов'язковою складовою процесу системної професійної підготовки та спрямоване на реалізацію практико-орієнтованого підходу у сучасному ЗВО. Залучення студентів, а особливо майбутніх медійників, до планування, прогнозування, аналізу власних проєктів ефективно й системно готує їх до професійної діяльності в медіапроєктах. Культурологічний та психологічний аспект дослідження медіапростору та його вплив на свідомість користувачів висвітлено в роботах провідних українських та зарубіжних науковців Г. Боема, Н. Больца, К. Джордана, В. Іванова, У. Ільницької, М. Кастельса, А. Колодія, Є. Ланюка, Л. Найдюнової, Р. Паркера. Все частіше дослідження споживання аудіовізуального контенту медіа підтверджують його потужність. Існує велика кількість наукових праць і практичних кейсів щодо специфіки рухомого зображення та впливу відеоконтенту на глядача/споживача,

зокрема З. Алфьорової, В. Гоян, І. Д. Моя, М. Ордольфа, І. Побєдоносцевої, Г. Чміль, А. Яківця та ін.

В інформаційно-комунікаційному просторі відбуваються глобальні зміни — трансформуються журналістські жанри, виникають нові гібридні формати та колаборації онлайн-медіа з соцмережами й іншими інтернет-платформами. Це обумовлено стрімкими технологічними зсувами, які стали причиною розвитку мультимедійності та поліплатформеності. Уміння грамотно використовувати комплекс інтернет-платформ для просування медіапроектів, розробляти й вибудовувати ефективну комунікаційну стратегію та створювати відповідний контент вкрай важливі в сучасному медіасвіті. Кожного дня виникають нові застосунки, розширюються комунікаційні й технічні можливості гаджетів, що спонукає медіагалузь змінювати зміст і форми подання інформації в умовах жорсткої конкуренції за користувача, напрацьовувати нові методики маркетингових стратегій та, відповідно, постійно оновлювати зміст навчання майбутніх журналістів у ЗВО.

Процес підготовки майбутніх журналістів у ЗВО сьогодні набув нових сенсів, зокрема завдяки історичним викликам воєнного часу, що пов'язані з особливим ставленням до травматичної та національно-ідентифікаційної інформації. Зміни в системі вищої освіти даються нелегко, але вони відбуваються та пов'язані з імплементацією європейських стандартів. Журналістська освіта має і далі базуватися на практико-орієнтованому підході, адже сама професія «журналіст» складається з великої кількості знань та практичних навичок — навіть технічних і технологічних.

Діяльність журналіста в сучасному медіапросторі потребує постійного оновлення знань і навичок, які пов'язані з трендами інформаційно-комунікаційної галузі та складаються з технологічного і змістового компонентів. У процесі підготовки майбутніх журналістів практико-орієнтований підхід залишається важливим й актуальним. Дослідники дотримуються думки, що він є найбільш ефективним під час отримання знань про технології професії або під час поглиблення знань про технологічний процес. Як підкреслює В. Лоуден, це «робить його придатним для набуття технічних навичок. Для журналістської освіти важливий його практико-спрямований характер, що дозволяє формувати професійну компетентність майбутніх працівників медіасистеми» [1, с. 127].

В Україні відбуваються процеси трансформації не лише медіапростору, а й національної системи вищої освіти. У законопроекті, який було подано Міністерством освіти і науки України до Верховної ради України 20.10. 2023, акцентовано увагу на діджиталізацію та індивідуальну траєкторію навчання студентів. Міністр освіти і науки О. Лісовий зазначив: «Трансформуємо вищу освіту в Україні та наближаємо до європейських стандартів. Зміни у системі вищої освіти давно назріли. Про це говорять студенти і викладачі, керівники ЗВО та роботодавці» [2].

Практико-орієнтований підхід, компонентом якого є проектне навчання, врахований у Стандарті вищої освіти України — перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 06 Журналістика, спеціальність 061 Журналістика від 2019 року. У визначених спеціальних компетенціях варто акцентувати увагу на таких компетентностях [3, с. 7]:

- СК03. Здатність створювати медіапродукт;
- СК05. Здатність ефективно просувати створений медійний продукт.
- Підготовка журналістів має відбуватися в практико-орієнтованому середовищі, адже сама професія характеризується практичним спрямуванням, технологічною гнучкістю, особливим мисленням. Також, згідно зі Стандартом вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 061 Журналістика, передбачено таку загальну компетентність та результати навчання [4, с. 7–8]:
- ЗК07. Здатність розробляти проекти та управляти ними;
- РН12. Розробляти та реалізовувати інноваційні та дослідницькі проекти у сфері журналістики з урахуванням правових, соціальних, економічних та етичних аспектів;
- РН13. Організувати роботу колективу, забезпечувати професійний розвиток його членів та досягнення поставлених цілей».

Також у Стандарті зазначено, що «кваліфікаційна робота на освітньо-науковій та освітньо-професійній програмах може бути двох типів — дослідницька (наукова) робота або практичний проект» [4, с. 9]. В освітніх програмах «Журналістика» та «Медіакомунікації» (другого) магістерського рівня (спеціальність 061 «Журналістика») [5] та методичних рекомендаціях для здобувачів освіти Київського університету імені Бориса Грінченка було враховано положення Стандарту та сучасні тенденції розвитку інформаційно-комунікаційного простору. Отже формою кваліфікаційної роботи визначено «магістерський проект, який є кінцевим результатом самостійної індивідуальної навчальної

та проблемно-пошукової діяльності студента, науковим дослідженням, яке дозволяє унаочнити практичне значення дисциплін, що передбачені навчальним планом професійної підготовки фахівця, проходження всіх видів практик» [6]. Також у навчальний план зазначених освітніх програм було включено такі дисципліни, як «Професійна діяльність журналіста в умовах мультимедійності і конвергентності», «Сучасні технології виробництва та управління медіапродуктами», «Контент-маркетинг цифрових медіа» [5].

Для усвідомлення особливостей змісту освіти майбутніх журналістів у ЗВО, варто звернутися до сучасного трактування ключових термінів медіагалузі. Вітчизняні дослідники, зокрема А. Кохан, терміном «медіа» позначають всю сукупність засобів масової комунікації і масової інформації, явищ, пов'язаних із символічним опосередкуванням мислення. Медіа розглядаються як знакове середовище, посередник, який здатен структурувати та організовувати людське мислення і досвід [7]. Сучасний етап розвитку інформаційного суспільства тісно пов'язаний з технологічною та соціально-культурною революцією. Очевидні зміни стали не лише умовою виходу людства на нову стадію розвитку, а й складають сутність цього розвитку. М. Кастельс, Р. Паркер і К. Джордан зазначають виникнення нової комунікаційної моделі, яку можна ототожнювати з новою культурою через одночасні напрацювання п'яти процесів [8, с. 10]:

1) інтеграції художніх форм і технологій у гібридній формі висловлювання;

2) інтерактивності — здатності користувача маніпулювати і впливати на систему зв'язку, а отже спілкуватися з іншими за допомогою цієї системи;

3) гіпермедіа — з'єднання окремих елементів системи зв'язку між собою;

4) занурення — імітація тривимірного середовища;

5) нарративного — естетичних та формальних стратегій, які призвели до виникнення нелінійних форм оповідань і медіапрезентацій».

Революційні зміни в медіапросторі торкнулися й аудіовізуального контенту, який залишається одним з найефективніших у роботі журналістів. Це спричинило перезавантаження й трансформацію українського аудіовізуального ландшафту і введення в дію історичного Закону «Про медіа» [9]. Специфіка та сила впливу аудіовізуального журналістського твору відома й не потребує додаткових пояснень, проте

спрощення процесу створення відеопродукту призвело до хаотичного засилля великого масиву неякісного з точки зору змісту контенту на доступних відеохостингах і в соцмережах. Аудіовізуальний контент посідає почесне місце практично в усіх медіа, пабліках та соцмережах. Можливості багатьох відеохостингів та соціальних медіа дозволяють транслювати життя онлайн. Якщо раніше таку ексклюзивну можливість мали лише потужні медіакорпорації та телеканали, то наразі вона стала доступною і звичайним користувачам. Це в викликало кількості відеопродуктів сумнівної якості. Незважаючи на об'єктивний вплив технологій у продукуванні постправди, для медійників залишається важливим просування загальнолюдських цінностей, транслювання конструктивних моделей поведінки людини в аудіовізуальній формі.

Експериментальні мультимедійні майданчики університетів — це вже готові функціонуючі проекти, які є базою для практико-орієнтованого проектного навчання майбутніх журналістів. Занурення в процес виробництва діджитальних форматів та розповсюдження відеопродукту на різних інтернет-платформах сприяє розумінню студентами нових форм та змісту медіапродукту.

Повномасштабне вторгнення рф в Україну змінило не лише життя українців, а й способи отримання ними інформації, призвело до активного використання різноманітних інтернет-платформ. Контент цифрових медіа, як і самі цифрові медіа та соцмережі, набули піку диверсифікації. В умовах повномасштабної війни змінилось медіаспоживання українців. Соціальні мережі використовують 76,6 % українців, телебачення — 66,7 %, а інші інтернет-платформи, серед яких головними є Телеграм та You Tube, — 61,2 % [10]. Якщо у 2019 році інформацію з соцмереж споживали 24 % громадян України, то у 2020 році показник збільшився до 44 %, а у 2021 році, виріс до 66 % [11]. Причиною стрімкої популярності інтернет-платформ варто зазначити зміну способу споживання медіаконтенту, зменшення кількості/відсутність реклами, розвиток технологій. Отже, користувачі йдуть в You Tube або TikTok.

Перше місце посідає відеохостинг YouTube, який має найбільшу кількість користувачів. На зазначеній платформі зареєстровано 2 млрд користувачів, з України — 28 млн. В умовах повномасштабної війни українці почали масово відмовлятися від російського інформаційного фону. Популярними стали канали, які створюють відеоролики на соціальну, політичну чи економічну тематику. Зазначені канали, окрім новинного

формату, публікують багато відеороликів розмовних жанрів — подкастів, блогів та інтерв'ю.

Одним з практичних кейсів проєктної діяльності студентів спеціальності «Журналістика» Університету Грінченка став медіапроєкт «Волонтером може стати кожен» (серія відеоінтерв'ю) [12]. Він був створений з метою популяризації цього руху, висвітлення різноманітності активностей та форм діяльності волонтерів. Кожне інтерв'ю — це історія героя: його життєвий досвід та досвід пережитих ним подій. Серед 11 волонтерів, які були героями, 10 — це студенти та викладачі Київського університету імені Бориса Грінченка, які не мали волонтерського досвіду до 24 лютого 2022 року. Таким чином, звичайні громадяни нашої країни створили дієвий інструмент для підтримки воїнів. Історії, зафільмовані в інтерв'ю, транслюють головний меседж — навіть без досвіду та власного фінансового внеску можна доєднатися до волонтерського руху та допомагати людям звичайними діями: розносити ліки чи їжу, створювати збори для військових чи плести сітки тощо. Герої проєкту наголошують на тому, що волонтер може бути залучений до різних сфер, тож підтримка може бути різною. Отже, мета медіапроєкту — донести до глядачів ідею того, що волонтером може стати кожен, незалежно від віку, статків, часу та персонального досвіду в цій справі.

Серію інтерв'ю «Волонтером може стати кожен» було розміщено на каналі YouTube НВМ Університету Грінченка Астудія. Відео має відповідати формату стандартам роликів на відеохостингу YouTube. Для проєкту було розроблено комунікаційну стратегію. Також випуски виходили на каналі «Живе Місто». На момент створення проєкту «Живе місто» мало 600 підписників. Після виходу всіх випусків аудиторія в колаборації з каналом «Живе місто» збільшилася на 100 людей і зараз становить 700 осіб. Реалізація проєкту відбувалася також у соціальних мережах Facebook та Instagram. На сторінках «Астудія» та «Живе місто. Київ» виходили пости-анонси та пости з гіперпосиланнями. В інших дописах користувачі запрошувалися до перегляду в день публікації епізоду на YouTube, прикріплювалося гіперпосилання на випуск на іншу інтернет-платформу. Випуски виходили до 18 березня 2023 року, було створено декілька варіантів контенту для соцмереж і YouTube.

Проєкт «Волонтером може стати кожен» був представлений на V Всеукраїнському круглому столі: «Медіапросьюмеризм як явище інформаційного суспільства». Також проєкт був поданий на II Відкритий патріотичний фестиваль-конкурс «Народ-герой героїв проявляє», який

популяризує ідеї волонтерства. Місцем викладення матеріалу виступив відеохостинг YouTube, а каналом — «Живе Місто».

Висновки

Трансформація інформаційно-комунікаційного простору є чинником постійного оновлення змісту вищої освіти майбутніх журналістів. Одним з ефективних методів практико-орієнтованого навчання є створення й просування здобувачами вищої журналістської освіти власних медіапроектів на експериментальних університетських майданчиках (локальних медіа) з використанням різних інтернет-платформ і комунікаційних інструментів. На цих засадах започатковуються також проекти патріотичної тематики. Серія інтерв'ю «Волонтером може стати кожен» реалізував мету розповісти про людей, які захотіли допомагати тим, хто постраждав від бойових дій або захищає рідну землю. Технічна реалізація проекту показала, яка техніка та її кількість необхідна для створення різних видів медіапродуктів. Публікація готового продукту на інтернет-платформах допомогла дослідити варіанти можливостей, а також зосередити увагу на інструментах, які надають соціальні мережі та відеохостинги для редагування та просування продуктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Актуальні проблеми професійної діяльності викладача вищої школи : тези доповідей слухачів і викладачів Школи педагогічної майстерності викладачів (2018–2019 навчальний рік) / за заг. ред. Ю. М. Косенко. Маріуполь : МДУ, 2019. 152 с. URL: https://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/1127/1/shkola_ped_maist_2019.pdf
2. Лісовий анонсував зміни в системі вищої освіти: уряд передав Раді законопроект. Радіо Свобода : вебсайт. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-lisovyi-zminy-vyshcha-osvita/32650231.html> (дата звернення: 03.10.2023).
3. Стандарт вищої освіти за спеціальністю «Журналістика» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, 2019 р. Міністерство освіти і науки України : вебсайт. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/061-Zhurnalistyka-bakalavr.28.07-1.pdf>. (дата звернення: 03.10.2023).
4. Стандарт вищої освіти за спеціальністю «Журналістика» для другого (магістерського) рівня вищої освіти, 2022 р. Міністерство освіти і науки України : вебсайт. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/>

- media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2022/11/11/061-Zhurnalistyka.mahistr-994-08.11.2022.pdf (дата звернення: 03.10.2023).
5. Навчальний план ОП «Журналістика» другого (магістерського) рівня вищої освіти (редакція 2023) Київського університету імені Бориса Грінченка. Київський університет імені Бориса Грінченка : вебсайт і університету. URL: https://fj.kubg.edu.ua/images/phocagallery/Podii2023/Novi_redakcii_OPP2023/ОПП_061.00.01_Журналістика_магістратура_2023.pdf (дата звернення: 03.10.2023).
  6. Методичні рекомендації щодо оформлення змісту магістерського проєкту зі спеціальності 061 Журналістика (ОП Журналістика та Медіа-комунікації) денної/заочної форми навчання. Київ : КУБГ, 2022. 32 с.
  7. Захарченко О. Стандарти журналістики: основи професійності чи застарілі рамки. Інститут масової інформації : вебсайт. URL: <https://imi.org.ua/articles/standarti-jurnalistiki-osnovi-profesijnosti-chi-zastarili-ramki-i178> (дата звернення: 03.10.2023).
  8. Большц Н. Абетка медіа / за заг. ред. В. Ф. Іванова; переклад з нім. В. Климченка. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2015. 177 с.
  9. Про медіа : Закон України від 2.07.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text> (дата звернення: 03.10.2023).
  10. Снопко О., Романюк А. Дивимося, читаємо, слухаємо: як змінилось медіаспоживання українців в умовах повномасштабної війни». Українська правда : вебсайт. URL: <https://www.prawda.com.ua/columns/2022/06/22/7353987/> (дата звернення: 03.10.2023).
  11. Як змінились уподобання та інтереси українців до засобів масової інформації після виборів 2019 р. та початку пандемії COVID-19 (серпень 2020 р.). Центр Разумкова : вебсайт. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/yak-zminylys-upodobannia-ta-interesy-ukraintsiv-do-zasobiv-masovoi-informatsii-pislia-vyboriv-2019r-ta-pochatku-pandemii-covid19-serpen-2020r.> (дата звернення: 04.05.2023).
  12. Волонтером може стати кожен. Навчально-виробнича майстерня Астудія : фейсбук-сторінка. URL: https://www.facebook.com/astudia_.grinchenko/posts/pfbid023qB8x1bMmHdjADJzuwYSBVJFdiTJL6rS3dBbh4tbWt5wCYNsX28ie7Girb97GeyNl (дата звернення: 03.10.2023).

REFERENCES

1. Aktualni problemy profesiinoi diialnosti vykladacha vyshchoi shkoly : tezy dopovidei slukhachiv i vykladachiv Shkoly pedahohichnoi maisternosti vykladachiv (2018–2019) za zah. red. Yu. M. Kosenko [Actual problems of the teacher's professional activity in Univercity: theses of the reports of students and teachers of the School of Pedagogical Mastery of Teachers]. Mariupol : MDU, 2019. 152 pp. Retrieved 20 November 2023 from https://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/1127/1/shkola_ped_maist_2019.pdf
2. Lisovyi anonsuvav zminy v systemi vyshchoi osvity : uriad peredav Radi zakonoproiekt [Lisovyi announced changes in the system of higher education: the government submitted a draft law to the Verhovna Rada]. *Radio Svoboda*. Retrieved 24 November 2023 from <https://www.radiosvoboda.org/a/news-lisovyi-zminy-vyshcha-osvita/32650231.html>
3. Standart vyshchoi osvity za spetsialnistiu «Zhurnalistyka» dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity [Standard of higher education in the specialty «Journalism» for the first (bachelor's) level of higher education] (2019). Retrieved 20 November 2023 from URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/061-Zhurnalistyka-bakalavr.28.07-1.pdf>.
4. Standart vyshchoi osvity za spetsialnistiu «Zhurnalistyka» dlia drugoho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity [The standard of higher education for the specialty «Journalism» for the second (master's) level of higher education] (2022). Retrieved 5 November 2023 from URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2022/11/11/061-Zhurnalistyka.mahistr-994-08.11.2022.pdf>
5. Navchalnyi plan OP «Zhurnalistyka» drugoho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity (redaktsiia 2023) Kyivskoho universytetu imeni Borysa Grinchenka [Curriculum of EP «Journalism» of the second (master's) level of higher education (edition 2023) of Boris Grinchenko Kyiv University] Retrieved 15 October 2023 from URL : https://fj.kubg.edu.ua/images/phocagallery/Podii2023/Novi_redakcii_OP2023/OPII_061.00.01_Zhurnalistyka_magistratura_2023.pdf6.
6. Metodychni rekomendatsii shchodo oformlennia zmistu mahisterskoho proiektu zi spetsialnosti 061 Zhurnalistyka (OP Zhurnalistyka ta Mediakomunikatsii) dennoi/zaochnoi formy navchannia [Methodological recommendations for the design of the content of the master's project in

- the specialty 061 Journalism (OP Journalism and Media Communications) full-time/part-time study]. K.: KUBH, 2022. 32 pp.
7. Zakharchenko O. Standarty zhurnalistyky: osnovy profesiinosti chy zastarili ramky [Standards of journalism: the basics of professionalism or outdated frame] *Instytut masovoi informatsii* (2018) Retrieved 5 November 2023 from URL : <https://imi.org.ua/articles/standarti-jurnalistiki-osnovi-profesiynosti-chi-zastarili-ramki-i178>
  8. Bolts N. (2015) Abetka media [Media alphabet] / Za zahal. red. V.F. Ivanova; pereklad z nim. V. Klymchenka. Kyiv : *Akademiia ukrainskoi presy, Tsentri vilnoi presy*, 2015. 177 pp.
  9. Zakon Ukrainy «Pro media» [Law of Ukraine on media](2023). Retrieved 20 November 2023 from URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text>
  10. Snopok O., Romaniuk A. Dyvymosia (2022). Dyvymis, chytaiemo, slukhaiemo: yak zminylosia mediaspozhyvannia ukraintsiv v umovakh povnomasshtabnoi viiny [We watch, read, listen: how the media consumption of Ukrainians has changed in the conditions of a full-scale war]. *Ukrainska pravda*. Retrieved 10 November 2023 from URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/06/22/7353987/>
  11. Iak zminylys upodobannia ta interesy ukraintsiv do zasobiv masovoi informatsii pislia vyboriv 2019r. ta pochatku pandemii COVID-19 (serpen 2020r.) [How Ukrainians' preferences and interests in mass media have changed after the 2019 elections and the start of the COVID-19 pandemic (August 2020)]. *Tsentri Razumkova*. Retrieved 12 November 2023 from URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/yak-zminylys-upodobannia-ta-interesy-ukraintsiv-do-zasobiv-masovoi-informatsii-pislia-vyboriv-2019r-ta-pochatku-pandemii-covid19-serpen-2020r.>
  12. Volonterom mozhe staty kozhen [Anyone can become a volunteer]. *Navchalno-vyrobnycha maisternia Astudia*. Facebook-page. Retrieved 12 November 2023 from URL: <https://www.facebook.com/astudia.grinchenko/posts/pfbid023qB8x1bMmHdjADJzuwYSBVJFdiTJL6rS3dBbh4tbWt5wCYNSX28ie7Girb97GeyNl>